
Allvarlig kritik mot två skolor för handläggningen av framställningar om utlämnande av allmänna handlingar, bl.a. utlämnande av sekretessmarkerade handlingar och underlåtenhet att pröva framställningarna i deras helhet

---

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot utbildningsförvaltningen i Stockholms kommun angående handläggningen av en begäran om utlämnande av kopior av allmänna handlingar. AA anförde bl.a. följande.

Den 3 december 2001 skrev hon till Åsö vuxengymnasium och begärde bl.a. att få kopior av provuppgifter, hennes dotters rättade svar och några andra elevers rättade svar. Efter några dagar fick hon från skolan ett nekande besked med hänvisning till skollagen. Eftersom beskedet inte var formulerat som ett överklagbart beslut bad hon den 6 och den 7 december 2001 om att få ett sådant, men fick varken handlingar eller beslut. Efter en påminnelse den 11 december 2001 fick hon ett telefonsamtal från en av lärarna som uppgav att man vid skolan kände sig förföljd av hennes brev med begäran om överklagningsbart beslut. Efter samtalet fick hon en bunt med prov jämte rättade provsvar, bl.a. två rättade nationella prov i tyska som var märkta "Sekretessbelagt t o m utgången av år 2011". Hon beslöt att begära rättade provsvar från samma nationella prov i tyska från en annan skola och skrev därför till S:t Jacobi gymnasium den 13 och den 19 december 2001. Biträdande rektor bad henne emellertid att återkomma efter en månad vilket hon gjorde. Efter ytterligare påminnelser fick hon den 22 februari 2002 per e-post besked om att den begärda handlingen var sekretessbelagd till 2011 samt att hon vid besvär hänvisas till skolans rektor eller till att kontakta Skolverket. Samma dag begärde hon per e-post ett överklagbart beslut. Trots att hon inte hade fått något beslut överklagade hon den 27 februari 2002 det besked hon fått till Kammarrätten i Stockholm. Den 4 mars 2002 fick hon per e-post följande meddelande från skolan.

Ärendet som åsyftas i brevet är enligt Skolverket sekretessbelagt till år 2011. Allt enligt markering på provet ifråga. Efter konsultation med chefsjuristen på ovan nämnda verk, meddelades detta beslut. Då Skolverket utfärdat dokumentet och tagit detta beslut hänvisas till denna myndighet.

Överklagandet och handlingarna översändes från S:t Jacobi gymnasium till kammarrätten den 15 mars 2002. Kammarrätten avvisade den 4 april 2002

överklagandet med hänvisning till att det inte fanns något överklagbart beslut och överlämnade handlingarna till S:t Jacobi gymnasium för vidare handläggning.

Efter att ha väntat ett år på handlingarna tillskrev AA den 31 maj 2003 utbildningsförvaltningen i Stockholms kommun med en förnyad begäran om de aktuella handlingarna. Den 11 juni 2003 fick hon svar i form av ett överklagbart avslagsbeslut. I beslutet hänvisades till att det kunde överklagas hos länsrätten.

Utredning

Anmälan remitterades till Utbildningsnämnden i Stockholms kommun för utredning och yttrande. Nämnden överlämnade som sitt remissvar ett tjänsteutlåtande från utbildningsförvaltningen undertecknat av dåvarande direktören BB och avdelningschefen CC. Av tjänsteutlåtandet framgick bl.a. följande.

Förvaltningens yttrande

Ärendet kan delas upp i två delar. En del som avser handläggningen på Åsö gymnasium och en del som avser hanteringen på S:t Jacobi gymnasium. Den omfattande korrespondensen redovisas i bilaga (*ej bifogad här; JO:s anm.*).

Åsö vuxengymnasium

Ärendet aktualiserades (2001-12-03) genom ett brev från AA till Åsö vuxengymnasium med en begäran om ett antal handlingar. Detta brev föranledde en intensiv brevväxling mellan skolan och AA under december månad 2001. Den 8 januari 2002 skriver AA ett brev till Utbildningsförvaltningen med i stort sett samma innehåll som det brev som skolan erhållit. Förvaltningen gör en noggrann utredning och skriver tillsammans med personal på skolan och stadens juridiska avdelning ett utförligt svar. Svaret anmäldes i Utbildningsnämnden 2002-02-21. Då brevet till förvaltningen och svaret inte kommit till JO:s kännedom bifogas dessa (*ej bifogade här; JO:s anm.*).

Förvaltningen är medveten om att varken svaren från skolan eller det svar som förvaltningen givit till sin karaktär kan betraktas som ett överklagningsbart beslut. Principen i svaren har dock varit att bringa klarhet kring elevens skolsituation och hur skolan har hanterat bedömningen av elevens prestationer. Svaren har varit ett försök att ge föräldern en samlad bild av dotterns hela skolsituation.

Av misstag råkade läraren vid Åsö vuxengymnasium att skicka med ett nationellt prov i tyska som är sekretessbelagt till 2011 av Skolverket. Skolledningen anser det klart olämpligt att så har skett. Man har efter detta sett över sina interna rutiner vid skolan och ärenden av denna karaktär ska inte handläggas av en enskild lärare utan skolledningen har det fulla ansvaret att handlägga och besluta i denna typ av ärenden. Man har även genomfört utbildningsinsatser för lärare och kanslipersonal för att på bästa sätt kunna tillvarata allmänhetens intressen.

S:t Jacobi gymnasium

AA har besvärat sig till kammarrätten då hon inte fått ut de handlingar hon begärt från S:t Jacobi gymnasium. Kammarrätten fattar i mål nr 2010-2002 beslut om att avvisa överklagandet och att överlämna handlingarna i det aktuella målet till S:t Jacobi gymnasium för vidare handläggning.

Beslutet från kammarrätten skickades till S:t Jacobi gymnasium. På skolan diarieförs ärendet enligt de rutiner som skolan har haft. Vad som sedan händer med handlingarna är oklart. Vid det aktuella tillfället arbetade man med att lägga ner skolan. S:t Jacobi gymnasium upphörde som egen enhet 2002-06-30.

Då inte skolan har åtgärdat ärendet efter det att kammarrätten fattat sitt beslut skriver AA till Utbildningsförvaltningen 2003-05-31. Den 11 juni skriver rektor DD ett svar till AA. Tyvärr innehåller svaret en felaktig besvärshänvisning. Bilagan som skickades med svaret avsåg besvär till länsrätten. Förvaltningen handlägger dock besvärssärenden till kammarrätten och länsrätten på likartat sätt. Besväret i fråga går in till Utbildningsförvaltningen där den diarieförs av registrator. Ärendet går sedan vidare till en handläggare som gör en bedömning om ärendet ska sändas vidare. Handläggaren ser då om ärendet ska gå vidare till kammarrätten eller till länsrätten.

Förvaltningen anser det dock mycket olyckligt att rektor med sitt svar har skickat med en felaktig besvärshänvisning. Detta kan förstås te sig förvillande för den enskilde personen. I detta fall kan förvaltningen konstatera att AA inte lidit någon rättsförlust eftersom hon kände till att man i detta fall skulle överklaga till kammarrätten.

Utbildningsförvaltningen beklagar det inträffade. För att öka kunskapen och vikten av att känna till hanteringen av offentliga handlingar kommer förvaltningen att genomföra en utbildning i ämnet tillsammans med stadens juridiska avdelning. Utbildningen kommer att genomföras den 18 september (2003; *JO:s anm.*) och alla rektorer och biträdande rektorer är kallade.

AA bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret.

I beslut den 8 november 2004 anförde *JO André* följande.

Rättslig reglering

Grundläggande regler om allmänna handlingars offentlighet finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF), vilket kapitel även primärt reglerar frågan om utlämnande av allmänna handlingar. Av 2 kap. 3 § TF framgår att en handling är allmän om den förvaras hos myndighet och enligt 6 eller 7 § samma kapitel är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndighet.

Enligt 2 kap. 12 § TF skall en allmän handling som får lämnas ut – som alltså inte omfattas av sekretess – på begäran genast eller så snart det är möjligt på stället utan avgift tillhandahållas den som önskar ta del av handlingen. Denne har enligt 2 kap. 13 § TF även rätt att mot fastställd avgift få avskrift eller kopia av handlingen.

En begäran om kopia skall behandlas skyndsamt. *JO* har i ett flertal beslut uttalat att innebörden härav är att besked i en utlämnandefråga bör lämnas redan samma dag som begäran gjorts. Någon eller några dagars fördröjning kan dock godtas om en sådan fördröjning är nödvändig för att myndigheten skall kunna ta ställning till om den efterfrågade handlingen är allmän och offentlig. Härtill kommer att ett visst dröjsmål är ofrånkomligt om framställningen avser eller fordrar genomgång av ett omfattande material.

Fråga om utlämnande av allmän handling prövas enligt 2 kap. 14 § TF av den myndighet som förvarar handlingen. Svarar en viss befattningshavare vid myndigheten enligt arbetsordning eller särskilt beslut för vården av handlingen, ankommer det, enligt 15 kap. 6 § andra stycket sekretesslagen (1980:100), på honom att i första hand pröva frågan om handlingens utlämnande till enskild. I tveksamma fall skall den som har handlingen i sin vård hänskjuta frågan till myndigheten, om det kan ske utan omgång. Vägrar han att lämna ut handlingen

eller lämnar han ut den med förbehåll, skall han på sökandens begäran hänskjuta frågan till myndigheten. Sökanden skall underrättas om att han kan begära detta och att ett beslut av myndigheten krävs för att ett avgörande skall kunna överklagas. Rätten att få ett sådant formellt beslut tillkommer sökanden oavsett grunden för avslagsbeslutet. Ett beslut att avslå en begäran att få del av eller kopia av allmän handling får sökanden, enligt 2 kap. 15 § första stycket TF och 15 kap. 7 § sekretesslagen överklaga hos kammarrätten.

Enligt 4 kap. 3 § sekretesslagen gäller sekretess för uppgift som ingår i eller utgör underlag för kunskapsprov eller psykologiskt prov under myndighets överinseende, om det kan antas att syftet med provet motverkas om uppgiften röjs.

Av bestämmelsen följer ett förbud att röja uppgift för vilken det gäller sekretess. Den som uppsåtligen röjer sådan uppgift kan enligt 20 kap. 3 § brottsbalken dömas för brott mot tystnadsplikt till böter eller fängelse i högst ett år. Den som av oaktsamhet begår sådan gärning skall dömas till böter. I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Enligt förarbetena till straffbestämmelsen (prop. 1979/80:2 Del A s. 404) får frågan huruvida ett oaktsamt brott är ringa avgöras med hänsyn till samtliga omständigheter i det konkreta fallet. En omständighet av betydelse kan vara vilken uppgift som har röjts och vilken skada detta har medfört.

I 15 kap. 3 § sekretesslagen stadgas följande. Kan det antas att hinder mot utlämnande av uppgift i allmän handling föreligger enligt sekretessbestämmelse i denna lag eller annan författning, får myndighet utmärka detta genom särskild anteckning. Sådant anteckning skall innehålla beteckningen Hemlig samt ange tillämplig bestämmelse, dagen för anteckningen och den myndighet, som har låtit göra den.

Bedömning

Handläggningen vid Åsö vuxengymnasium

Det har ankommit på ledningen för Åsö vuxengymnasium att med utgångspunkt i de bestämmelser som jag ovan redogjort för behandla AA:s framställningar. AA skulle, när skolan gjorde den bedömningen att samtliga begärda handlingar inte kunde lämnas ut, ha fått ett beslut med anvisning om hur det kunde överklagas. Ledningen för Åsö vuxengymnasium kan inte undgå kritik för denna underlåtenhet.

Det nationella provet i tyska var enligt markering på framsidan sekretessbelagt t.o.m. utgången av 2011. Den åsatta markeringen uppfyllde i och för sig inte i rent formellt avseende kraven i 15 kap. 3 § sekretesslagen. Detta hindrar inte att ett utlämnande av provet skulle kunna medföra straffansvar för vederbörande tjänsteman. Jag har av den anledningen övervägt om förfarandet kan bedömas som brott mot tystnadsplikt enligt bestämmelserna i 20 kap. 3 § brottsbalken. Det finns här – bl.a. mot bakgrund av nämndens uppgift att utlämnandet har skett av misstag – inte anledning anta att det har skett uppsåtligen. Vid prövningen av frågan om

ansvar för utlämnande av oaktsamhet har jag inte funnit annat än att omständigheterna i detta fall är sådana att oaktsamheten i straffrättsligt hänseende kan bedömas som ringa och således inte medföra ansvar. Det saknas därför skäl för mig att inleda en förundersökning.

Jag vill emellertid framhålla att det inträffade naturligtvis ändå inte är godtagbart och förtjänar allvarlig kritik. Av remissvaret framgår att de interna rutinerna vid skolan har setts över och att utbildningsinsatser har genomförts för lärare och kanslipersonal. Jag lämnar därför saken.

Handläggningen vid S:t Jacobi gymnasium

Remissvaret i denna del berör inte den inledande handläggningen av AA:s framställningar till S:t Jacobi gymnasium om att få ut kopia av nationella prov i tyska, varför jag förutsätter att de uppgifter som AA har lämnat är riktiga. Inte heller vid S:t Jacobi gymnasium har handläggningen av hennes framställningar skett enligt de bestämmelser som redovisats ovan. Det har ålegat ledningen för S:t Jacobi gymnasium att skyndsamt pröva om handlingarna var sekretesskyddade och, om så var fallet, meddela ett avslagsbeslut med överklagandehänvisning. Av utredningen i ärendet framgår att inte ens efter det att handlingarna överlämnades från kammarrätten skedde en sådan formell prövning.

Först efter det att AA kontaktade utbildningsförvaltningen ett år senare erhöll hon ett överklagbart beslut. Det var dock försett med en felaktig överklagandehänvisning. Det inträffade förtjänar allvarlig kritik.

Jag noterar att utbildningsinsatser angående hanteringen av allmänna handlingar har genomförts.

Med den allvarliga kritik som uttalas ovan avslutas ärendet.